

об'єднання, що сприяло розширенню змісту соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми.

Певне значення для становлення та подальшого розвитку проблеми, яка вивчається, мало створення в 1819 році благодійної організації – Товариства піклувального про тюрми, - яке всебічно сприяло наданню матеріальної і моральної допомоги засудженим. У кожній губернії були започатковані місцеві комітети і відділення Піклувального товариства [3].

Вирішальне значення для організації соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми правопорушниками мало створення у 1879 році Головного тюремного управління (ГТУ), яке займалось адміністративно-господарською діяльністю, вирішувало питання заслання, організовувало будівельні роботи, займалось пересилкою арештантів, проводило тюремний патронат, створювало і контролювало виховно-виправні заклади для неповнолітніх [2].

Аналіз науково-педагогічних матеріалів свідчить про те, що в кінці XIX століття до питань особливостей, змісту, форм та методів організації соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями неповнолітніх швидко зріс інтерес учителів, батьків, медичних працівників і психологів, що було пов'язано з проблемами правопорушень у підлітковому середовищі та зростанням самогубств серед неповнолітніх.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Таким чином, можна стверджувати, що соціально-педагогічна діяльність з неповнолітніми правопорушниками була започаткована та отримала подальшого свого розвитку та вдосконалення під впливом революційних зрушень в економічній, політичній та ідеологічній сферах суспільства. До перспективної тематики подальшого наукового пошуку зазначених питань можна віднести дослідження проблеми становлення та розвитку соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми злочинцями у світовій педагогічній думці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березівська Л.Д. Освітньо-виховна діяльність Київських просвітницьких товариств (друга половина XIX — початок XX ст.). / Л.Д. Березівська // К.: Молодь, 1999. — 191 с.

2. Богатирьов І.Г. Кримінально-виконавче право України: За вимогами кредитно-модульної системи / І.Г. Богатирьов // Підручник, 2008.

3. Богатирьов, І. Особливості підготовки фахівців для пенітенціарної системи України [Текст] / І. Богатирьов, В. Половець // Вища школа. — 2002. — № 2-3. — С. 65-72.

4. Іноземцев В.А. Захочення і покарання дітей у педагогічній спадщині М.І. Пирогова. / В.А. Іноземцев // Автор дис... канд. пед. наук, 13.00.01, Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди - 20 с.

5. Каптерев П.Ф. Избранные произведения / П.Ф. Каптерев // М.: Педагогика, 1982. — 704с.

6. Медынский Е.Н. История педагогики в связи с экономическим развитием общества / Е.Н. Медынский // М.: Работник просвещения, 1929. — Т.3: Русская педагогика. — 449 с.

7. Хрестоматія з історії педагогіки, Т. II, Харків: ХНАДУ, 2011.

УДК 37(092)

І.І. Степаненко

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються питання організації правового виховання учнів Великої Британії у позанавчальній діяльності. Установлено, що суть цього виду діяльності у позанавчальний час полягає в тому, що при роботі з учнями вихователі широко використовують метод бесіди, цікавляться повсякденним життям вихованців, проводять дискусії на теми подолання старшокласниками бар'єрів, шукають шляхи усунення несправедливостей, з якими вони зустрічаються у своєму житті. Все це допомагає учням зрозуміти права людини, готувати їх до життя в суспільстві.

У статті також аналізуються основні форми, методи, прийоми та засоби виховного впливу на правову свідомість учнів у вільний від навчання час (використання Інтернет ресурсів, роліві ігри, волонтерство, навчальні подорожі, учнівське посередництво, портфоліо). Використання цих форм, методів та засобів виховного впливу допомагає учням вивчити і зрозуміти ключові концепції прав людини, укорінити їх у своєму повсякденному житті і, таким чином, досягти глибокого цілісного розуміння питань права.

Ключові слова: *правове виховання, форми, методи, прийоми, засоби, виховний вплив, Велика Британія, старшокласники.*

В статті досліджуються питання організації правового виховання учнів Великої Британії в позанавчальній діяльності. Установлено, що сутність цього виду діяльності в позанавчальне время заключається в тому, що при роботі з учнями вчителі широко використовують метод бесіди, цікавляться повсякденною життям вихованців, проводять дискусії на теми подолання перешкодами бар'єрів, шукають шляхи усунення несправедливостей, з якими старшокласники зустрічаються в житті. Все це допомагає учням зрозуміти права людини, готує їх до життя в суспільстві.

В статті також аналізуються основні форми, методи, прийоми та засоби виховального впливу на правову свідомість учнів в позанавчальне время (використання Інтернет-ресурсів, рольові ігри, волонтерство, навчальні поїздки, учнівське посередництво, портфоліо). Використання цих форм, методів та засобів виховального впливу допомагає учням вивчити та зрозуміти ключові концепції прав людини, впровадити їх в свою повсякденну життя і, таким чином, досягти глибокого цілісного розуміння питань права.

Ключові слова: *правове виховання, форми, методи, прийоми, засоби, виховальний вплив, Велика Британія, старшокласники.*

The problem of organization of legal education of students in Great Britain in extracurricular activity is conducted in this article. It was found that the essence of the activity of this type during extracurricular time is that the teacher working with students often use the talk about the everyday life of the high school pupils, conduct the discussions about overcoming barriers by the pupils and look for ways to eliminate the injustices that occur in the lives of high school students. All of this helps students not only to understand human rights, but also to adapt them to life in society.

The basic forms, methods and means of educational influences for rooting legal minds of students in their free time are analyzed in this article (using of Internet Resources, Role playing, Voluntary Community Work, Study trips, Peer mediation, Portfolio). Using these forms, methods and means of educational influence helps students to learn and understand key concepts of human rights, to implement them in their everyday life, and thus achieve a holistic understanding of the profound questions of law.

Key words: *legal education, forms, methods, techniques, educational influence, the United Kingdom, high school students.*

Постановка проблеми. Правове виховання, як один із видів виховання, спрямоване на формування у людини правосвідомості, підвищення її правової культури, пропагування безпечного і здорового способу життя у середовищі підлітків. Воно відіграє величезну роль у боротьбі з дитячою злочинністю,

насильством, асоціальною поведінкою, створює сприятливі умови для розвитку особистості.

Усвідомлення людиною правил співжиття і вимог законів, законслухняність її поведінки формуються під впливом спеціальних виховних заходів, різноманітних видів діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз праць британських (Л. Каттрісс (L. Cattrisje), Е. Рой (Eveline Le Roy), П. Вудкока (Pete Woodcock), Б. Кріка (B. Crick), А. Маккензі (A. McKenzie), Т. Сміта (T. Smith) та ін.) та вітчизняних (А. Алексюк, Н. Абашкіна, Т. Капшур, Р. Песляк, Н. Халіна) науковців свідчить про те, що педагогічна теорія і практика Об'єднаного Королівства накопичила значний досвід щодо правового виховання старшокласників у позанавчальній роботі.

З огляду на це, **мета статті** полягає в аналізі форм, методів та засобів виховного впливу на правову свідомість старшокласників Великої Британії у вільний час.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що позанавчальна виховна діяльність є однією зі сфер, що може використовувати викладач у процесі правового виховання. Використання форм, методів та засобів виховного впливу, серед яких можна виділити соціальний досвід учнів та засоби масової інформації, такі як фільми і телебачення, допомагають учням вивчити і зрозуміти ключові концепції прав людини, вкоренити їх у своєму повсякденному житті і, таким чином, допомагають досягти глибокого цілісного розуміння питань права.

Суть цього виду діяльності у правовому вихованні полягає в тому, що в роботі з учнями вихователі можуть використовувати розмови про повсякденне життя вихованців, і тому дискусії на теми стосовно того, що старшокласники пережили, бар'єри, які вони повинні подолати і, можливо, несправедливість, з якою вони зустрілися в своєму житті, можуть стати предметом обговорення в позанавчальній час. Все це не тільки повинно допомогти учням зрозуміти права людини, але також адаптувати їх до життя в суспільстві.

Незважаючи на тісний зв'язок з навчальною роботою, позанавчальна має свої відмінності:

- участь учнів у позанавчальній роботі добровільна, а на навчальному

занятті – обов'язкова;

- позанавчальні заходи мають невимушений характер;
- різноманітні позанавчальні заходи виключають контроль у вигляді оцінки вмінь, навичок, знань;
- позанавчальна робота порівняно з навчальною надає більші можливості

для прояву самостійності учнів, їхньої ініціативності й творчості. [1]

Зміст правового виховання в позанавчальній діяльності обумовлений загальним змістом правового виховання в рамках часу відведеного на вивчення питань права в Національному навчальному плані Великої Британії.

Як зазначає Л. Катрикс (Cattrijsse L.): «Попит в педагогіці на вивчення прав людини, не може бути задоволений використанням лише однозначних і статичних моделей і методів. Освіта в галузі правового виховання людини є закликком використовувати знання, отримані на уроках присвячених вивченню права в реальному повсякденному житті» [5, с. 4].

Аналіз науково-педагогічних матеріалів дозволяє стверджувати, що вихователями у Великій Британії пропонується використання таких засобів, прийомів, форм та методів, завдяки яким інформація, що дається школярам, буде доступною та легкою у викладанні. Серед них:

Інтерактивні Інтернет ресурси (Interactive Internet Resources).

Як зазначає М. Прінскі (Prensky M.): «Сьогоднішні учні представляють покоління, яке росте в оточенні цифрових технологій. Вони проводять своє життя в оточенні комп'ютерів, відеоігор, цифрових музичних плеєрів, відеокамер, інших іграшок й інструментів цифрового століття... Комп'ютерні ігри, електронна пошта, Інтернет, мобільні телефони та обмін миттєвими текстовими та відео повідомленнями є невід'ємною частиною їхнього життя» [6, с. 4].

Тобто використання інноваційних Інтернет технологій є основною формою правового виховання старшокласників Великої Британії у позанавчальний час.

Серед учнів та виховних закладів, які здійснюють правове виховання старшокласників як у Великій Британії, так і у всьому світі, виявився надзвичайно популярним сайт, де люди можуть обмінюватися відео – YouTube. Відео-сайти на YouTube можуть мати (принаймні) два можливих застосування

щодо правового виховання у позанавчальній діяльності. З одного боку, вони можуть бути використані педагогами в якості неофіційного шляху зміцнення ключових понять тем, що вивчаються. З іншого боку, молоді люди можуть зустріти в цих відео ті питання, що їх турбують чи турбували раніше, і залишити свої коментарі та думки на форумах, які сліднують після відео [5, с. 6].

Рольові ігри (Role playing).

До них належить – моделювання подій, наприклад, макет виборів, інсценування судових процесів. Так, А. Шаап (Schaap A.), використовуючи таку форму роботи з учнями в позанавчальній діяльності, як рольова гра, пропонує учням провести конференцію стосовно питань прав людини, попередньо розділившись їх на п'ять груп. Кожна група учнів утворює уряд суспільства відповідно до філософської позиції, що ним запропонована. Завданням учнів є складання списку основних прав людини в створеному ними суспільстві [7, с. 48].

Волонтерство (Voluntary Community Work).

Волонтерство – це добровільна, активна, спільна або особиста участь громадянина в житті людських спільнот з метою реалізації його основних людських потреб та підвищення якості життя, економічного і соціального розвитку [3, с. 7]. Беручи участь у волонтерській роботі, учні Об'єднаного Королівства навчаються спостерігати і відчувати потреби повсякденного життя в суспільстві, у них з'являються помітні зміни у самореалізації, підвищується рівень самостійності, самопізнання, самоосвіти та самовиховання. У звіті британської Палаги Общин сказано, що «... волонтерство є суттєвим актом громадянства, а отже, повинно бути у центрі уваги уряду» [3, с. 13].

Навчальні подорожі (Study trips).

У середній школі та коледжах навчальні подорожі можуть бути частиною обов'язкової програми навчання, або можуть бути організовані на вихідних, у свята чи канікули в якості додаткового ресурсу для повторення та закріплення отриманих знань з конкретної теми, що розглядається в межах вивчення курсу «Громадянознавство».

Навчальні поїздки можуть включати в себе відвідування історичних місць, пам'яток культури, музеїв з посиланням на визнання прав людини або їх нехтування (наприклад, англійські школи організують екскурсії до палати

громад (the House of Commons) з метою спостерігати національну демократію в роботі [5, с. 13].

Учнівське посередництво (Peer mediation).

Учень-посередник надає будь-яку інформацію щодо правомірності поведінки дітей у школі, бере на себе функції неупередженої третьої сили у допомозі своїм одноліткам при розв'язанні конфліктів. Через учнівське посередництво старшокласники вчаться розв'язувати конфлікти; розвивають такі вміння та навички, як говоріння, вислуховування, праця в команді, критичне мислення, емоційна свідомість; усвідомлюють, що їх сприймають серйозно; відчувають себе захищеними.

Портфоліо (Portfolio).

У британських школах використовується такий метод організації правового виховання старшокласників, як ведення журналу досягнень (portfolio), що дає учням можливість самостійно фіксувати їх прогрес та успіх, використовуючи власний досвід і беручи участь у різноманітних позашкільних заходах. У процесі правового виховання учнів така форма роботи є досить оригінальною та цікавою в організації позанавчальної діяльності.

Представляючи у своєму портфоліо звіт про певний проєкт чи захід із правового виховання, старшокласники відзначають: характер заходу; очікувану мету; досягнуту мету; труднощі під час виконання заходу (проєкту); пізнавальну мету; знання та розуміння про правові норми; використання та розвиток умінь спілкування, комунікації; отриману допомогу; користь від даного заходу; наступні кроки проєкту [4, с. 10].

Таким чином, учні мають можливість осмислити свої досягнення в галузі правового виховання, поставити мету на майбутнє та визначити для себе види роботи.

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів приводить до висновку, що позанавчальна діяльність має свої специфічні принципи, а саме:

- добровільний характер участі в ній., що сприяє тому, що учні можуть обирати профіль занять за інтересами. Педагоги за таких умов повинні ретельно продумувати зміст занять, використовуючи нові, ще не відомі учням факти, форми і методи, які б посилювали їх інтерес;

- суспільна спрямованість діяльності учнів. Цей принцип вимагає, щоб зміст форми та методи діяльності, відповідали потребам суспільства;

- розвиток ініціативи і самодіяльності учнів. У позанавчальній діяльності слід урахувувати бажання школярів, їх пропозиції, щоб кожен із них виконував цікаву для себе роботу;

- розвиток винахідливості. Під час занять перед учнями слід ставити завдання пошукового характеру, приділяти особливу увагу творчому підходу до справи тощо;

- зв'язок з навчальною роботою. Позанавчальна робота повинна бути логічним продовженням навчально-виховної роботи, яка здійснюється на уроках;

- використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Реалізація цього принципу потребує широкого використання пізнавальних ігор, ігор з комп'ютерами, демонстрування цікавих дослідів та ін. [2, с. 341].

Висновки. Отже, підводячи підсумок, ми можемо відзначити, що позанавчальна діяльність у процесі правового виховання старшокласників Великої Британії допомагає школярам на базі отриманих знань у процесі громадянсько-правового виховання відійти від суто теоретичного засвоєння знань та умінь і перейти у сферу їх практичного застосування, щоб сформувані важливі правові поняття, які старшокласники можуть застосувати в щоденній власній життєдіяльності чи житті сім'ї, родини, і, зрештою, держави.

До перспективних напрямів подальшого наукового пошуку можна віднести порівняльний аналіз питань організації правового виховання учнів у Великій Британії та Україні в позанавчальній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кашпур Т.О., Песляк Р. Особливості організації позанавчальної роботи з учнями [Електронний ресурс] / Т.О. Кашпур, Р. Песляк – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Pedagogica/2_136577.doc.htm
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти./ М.М. Фіцула – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.
3. Халіна Н. Волонтерська діяльність. Аналіз мотивацій та результатів // «Добра воля» – 2001, – № 7 (листопад-грудень) / Н. Халіна. – К.: Видавничий

дім «KM Academia», 2001. — 20 с.

4. Citizenship at Key Stage 4. Staying Involved: Extending Opportunities for Pupil Participation [Електронний ресурс] — London: Qualifications and Curriculum Authority, 2002. — 12 p. — Режим доступу: http://www.standards.dfes.gov.uk/pdf/secondaryschemes/ks4_booklet.pdf

5. Eveline Le Roy and Pete Woodcock. Informal Education and Human Rights / Le Roy E., Woodcock P. // Institute for Policy Studies in Education, London Metropolitan University. — 2010. — 20 p.

6. Prensky M. 'Digital Natives, Digital Immigrants Part 1' / M. Prensky // On the Horizon, Vol. 9, No. 5. — 2001— PP. 2-6

7. Schaap Andrew. Learning Political Theory by Role Playing / A. Schaap // Politics, Vol. 25, issue 1. February 2005. — PP. 46-52.

УДК 378. 013 (147)

Н. Г. Тарарак

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ПЕРШ. ПОЛ. 1960-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ

Ціннісні орієнтації, які визначають духовний стрижень особистості, сьогодні розвиваються зовсім непослідовно, піддаючись впливу часто суперечливим віянням. Необхідність вирішення питання невпевненості та ціннісної дезорієнтації сучасної молоді актуалізує важливість звернення до аналізу накопиченого історико-педагогічного досвіду формування системи ціннісних орієнтацій за часи становлення радянської влади та еволюції їх переосмислення. Мета дослідження полягає в розкритті особливостей формування системи ціннісних орієнтацій в процесі мистецької освіти перш. пол. 1960-х ХХ століття на основі здійснення ретроспективного аналізу накопиченого в цей період історико-педагогічного досвіду. Якщо у перші роки радянської влади аксіологічні дослідження були під забороною, то період «відлиги» став часом переосмислення цінностей, що уможливив появу перших розвідок аксіологічної проблематики. Характерною рисою усіх теоретичних наробок В. Тугаринова, О. Дробницького, І. Нарського, О. Шишкіна й інших дослідників, які представляли різні концепції сутності цінностей, було розуміння останніх в контексті марксистсько-ленінської парадигми, що акцентувало їхню суспільно-класову природу.

Так, часовий проміжок кінця 60-х рр., позначений змінами у суспільно-політичному житті СРСР, можна схарактеризувати як початок тернистого шляху до формування в системі ціннісних орієнтацій студентства мистецьких ВНЗ таких познаних, як гуманізм.

Відзначено посилення інтересу до аналізу людських взаємовідносин, домінуючою рисою яких вважалося гуманістичне ставлення одного до іншого. Незважаючи на тиск комуністичної ідеології, пріоритету суспільних цінностей над особистим, в мистецьких ВНЗ відмічаються риси поступової гуманізації стосунків учасників навчального процесу, зародження нових напрямів мистецтва та методик його викладання.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, підхід, аксіологія, вищий навчальний заклад, ціннісна педагогічна взаємодія, мистецький.

Ценностные ориентации, которые определяют духовный стержень личности, сегодня, развиваются совсем непоследовательно, подвергаясь воздействию часто противоречивым веяниям. Необходимость решения вопроса о ценностной дезориентации и неуверенности современной молодежи актуализирует обращение к анализу накопленного историко - педагогического опыта формирования системы ценностных ориентаций во времена становления советской власти и эволюции их переосмысления. Цель данной работы - раскрыть особенности формирования системы ценностных ориентаций студенчества художественных вузов на основе осуществления ретроспективного анализа накопленного историко-педагогического опыта. Если в первые годы советской власти аксиологические исследования были под запретом, то период «оттепели» стал временем переосмысления ценностей, открыл возможности для появления первых исследований аксиологической проблематики. Характерной чертой всех исследований В. Тугаринова, А. Дробницкого, И. Нарского, А. Шишкіна и др. ученых, которые разрабатывали различные концепции понимания сущности ценностей, стала трактовка последних в контексте марксистско-ленинской парадигмы, акцентирующая их общественно-классовую природу.

Так, временной промежуток начала 60-х годов ХХ века, обозначенный изменениями в общественно-политической жизни СССР, можно охарактеризовать как начало тернистого пути к формированию в системе ценностных ориентаций студенчества художественных вузов таких черт, как гуманизм. Отмечается усиление интереса к анализу человеческих взаимоотношений, доминирующей чертой которых считалось гуманистическое отношение одного к другому. Несмотря на давление коммунистической идеологии, приоритет общественных ценностей над личными, в художественных вузах отмечаются черты постепенной гуманизации отношений участников учебного процесса, зарождение новых направлений искусства и методик его преподавания. В художественных вузах особенно остро чувствовалось противоречие между господствующей образовательной парадигмой одностороннего воздействия преподавателя, подававшего ценности в готовом виде, что навязывало студенту определенные средства усвоения мира, с одной стороны, и процессом, в котором студент как субъект сам прокладывает себе путь к ценностям, таким образом создает свою личностную систему ценностных ориентиров, согласно которой в своем дальнейшей профессиональной жизни и креативном выражении будет применять все полученные знания и навыки.